

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

LA INTERACTIVITAT DE L'ALUMNAT EN DIDÀCTICA DE LA LLENGUA

**Una proposta d'innovació educativa basada en la pràctica reflexiva i la
utilització dels recursos digitals.**

Ros Cortijo, Sílvia

Universitat de Barcelona
Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura.
Edifici Llevant. Passeig de la Vall d'Hebron, 171
08035 Barcelona
Espanya
Adreça electrònica: silviaros50@ub.edu

Prats Ripoll, Margarida

Universitat de Barcelona
Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura.
Edifici Llevant. Passeig de la Vall d'Hebron, 171
08035 Barcelona
Espanya
Adreça electrònica: mprats@ub.edu

Llop Ràfales, Raquel

Universitat de Barcelona
Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura.
Edifici Llevant. Passeig de la Vall d'Hebron, 171
08035 Barcelona
Espanya
Adreça electrònica: raquel_llop@hotmail.com

1. RESUM:

El propòsit d'aquesta comunicació és aportar l'experiència duta a terme amb l'alumnat de les assignatures de Didàctica de la Llengua 1 (DL1) i Didàctica de la Llengua 2 (DL2) del Grau de Mestre en la titulació d'Educació Infantil. S'ha prioritzat tant la participació interactiva, amb l'ús de recursos digitals, com la pràctica reflexiva, amb la finalitat de

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

contribuir a millorar qualitativament la formació inicial dels futurs mestres de la titulació esmentada.

2. ABSTRACT:

The goal of this paper/presentation is to share one experience developed with the students of the Teaching Language 1 (TL1) and Teaching Language 2 (TL2) courses within the Early Childhood Education degree. We have focused on such aspects as interactive participation through digital resources, together with reflective practice, with the objective of contributing to the improvement of the early education in future teachers of the aforementioned studies.

3. PARAULES CLAU:

Interactivitat; pràctica reflexiva; narració fórmula fixa; embarbussament, plataformes i recursos digitals/audiovisuals; innovació educativa.

KEYWORDS: Interactivity; reflective practice; fixed formula narrative; digital/ audiovisual resources and frameworks; educational innovation.

4. **ÀREA DE CONEIXEMENT:** Ciències Socials i Jurídiques.

5. **ÀMBIT TEMÀTIC DEL CONGRÉS:** Metodologies innovadores d'ensenyament-aprenentatge.

6. **MODALITAT PREFERENT DE PRESENTACIÓ:** Comunicació oral.

7. DESENVOLUPAMENT:

La noció d'interactivitat en el camp de l'educació implica que l'usuari/alumne està participant, intervenint i/o modificant els continguts als que ha tingut accés. A més, l'alumne està treballant, individualment o col·lectivament, de forma dialògica i recíproca amb altres usuaris o amb la màquina (sistemes informàtics, internet, vídeo), en temps real o

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

a determinat ritme, de manera que permeti la construcció de nou coneixement. Per tant, en un model interactiu l'espectador/alumne es transforma en actor/protagonista actiu de les interaccions que realitza.

De la mateixa manera, l'aprenentatge col·laboratiu es basa en la teoria constructivista un pilar de la qual és l'aprenentatge significatiu, on l'alumne pren un rol actiu. En el camp metodològic, s'usa diverses estratègies per a propiciar el desenvolupament d'habilitats mixtes (aprenentatge i desenvolupament personal i social) on cada membre del grup és responsable del seu aprenentatge i del de la resta de companys/es.

Seguint aquests principis, el projecte que presentem s'emmarca en el treball col·laboratiu del Grup GID-DLL (Grup d'Innovació Docent Consolidat de DLL de la Universitat de Barcelona). El projecte ha consistit en l'elaboració i l'aplicació a l'aula d'activitats amb suport de recursos digitals encaminades a innovar i millorar la docència i afavorir l'aprenentatge autònom i reflexiu de l'alumnat.

El context d'aplicació de l'experiència pilot s'ha circumscrit als estudiants de dos grups del segon quadrimestre del curs 2012-2013 un de Didàctica de la Llengua 1 (DL1) i l'altre de Didàctica de la Llengua 2 (DL2) de la titulació de Grau d'Educació Infantil. Els grups estaven constituïts per 28 i 52 alumnes, respectivament. A continuació es presenten els objectius, la descripció del treball realitzat, els resultats i les conclusions de l'esmentat projecte.

a) Objectius:

En primer lloc definim l'**objectiu general**:

- Crear una plana Moodle anomenada “Campus DLL” que permetés l'autoaprenentatge i la creació d'activitats per part de l'alumnat.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

I, a continuació, detallem els **objectius específics concrets**, en cadascuna de les assignatures:

DL1:

- Recollir embarbussaments relacionats amb l'estructura popular de fórmula fixa.
- Classificar els embarbussaments d'acord amb la classificació tipològica general, incidint en els de fórmula fixa.
- Familiaritzar-se amb l'ús d'estructures iguals o equivalents per a diferents llengües.
- Crear embarbussaments tot seguint l'aprenentatge realitzat.
- Elaborar exercicis explicatius o activitats per a l'alumnat de les aules de la "Facultat de Formació del Professorat".
- Proposar activitats en línia pensant en els infants dels centres d'educació infantil.
- Elaborar una proposta de treball pilot en l'àmbit de la didàctica de la llengua a partir dels embarbussaments i de les rondalles de fórmula fixa.

DL2:

- Reconèixer les oportunitats d'aprenentatge de la lectura i l'escriptura quan els infants s'involucren en contextos d'ús de la literatura popular i, en especial, de la lectura de contes de fórmula fixa.
- Reflexionar i proposar diferents interaccions que ajudin els infants a evolucionar en el procés individual d'aprenentatge de la lectura i l'escriptura.
- Valorar fins a quin punt l'apropament als àlbum amb estructura de rondalla de fórmula fixa poden contribuir al desenvolupament de l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura inicials.
- Descobrir aportacions dels recursos digitals per dinamitzar situacions d'ensenyament i aprenentatge de la lectura i l'escriptura.
- Avaluat i valorar el grau de satisfacció del procés d'aprenentatge i dels continguts teòric -pràctics assolits.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

b) Descripció del treball

La gestió i la difusió dels recursos s'ha realitzat mitjançant l'ús de diferents aplicatius i plataformes web on els alumnes tenien assignat un rol d'editors per tal de permetre que ells mateixos generessin els continguts.

En l'assignatura de DL1 es va treballar la fórmula fixa a través d'embarbussaments de diverses llengües i cultures (Bassa i Martín, 1991). Es va organitzar un Moodle <http://ca.wikipedia.org/wiki/Moodle> i es va distribuir l'alumnat en vuit equips, un per cada llengua treballada: el català; l'espanyol; l'anglès; el portuguès; l'alemany; l'italià; el francès i el coreà. Com dèiem, es va assignar a tot l'alumnat el rol d'editor per tal que ells mateixos poguessin gestionar les assignatures creades com a docents. També es va crear un wiki perquè els alumnes poguessin desenvolupar diferents activitats relacionades amb la classificació d'estructures de fórmula fixa (Bullich i Maure, 1996). L'alumnat, a més, va preparar activitats virtuals interactives per a la resta de grups de l'aula i activitats per als escolars, utilitzant per a la seva difusió i publicació un gestor de continguts propi fent servir Drupal CMS <http://ca.wikipedia.org/wiki/Drupal>. Per visualitzar aquestes activitats es pot entrar en l'enllaç: <http://mid.ub.edu/recursosdidactics>

En l'assignatura de DL2 es van constituir 17 grups de treball. Les fases de realització del procés han estat les següents:

- 1.- Elecció de l'àlbum il·lustrat: Cada un dels grups va triar un àlbum il·lustrat l'estructura del qual respongués a la de la rondalla de fórmula fixa, en qualsevol de les seves modalitats (enumerativa, acumulativa o encadenada).
- 2.- Anàlisi de l'àlbum escollit: Cada grup va fer una anàlisi de la narració escollida, des del punt de vista lingüístic, que contemplava tant l'estructura del text com els recursos lingüístics emprats i els seus efectes. També, es va fer una valoració crítica dels valors que transmetien les narracions triades. Aquesta anàlisi es va compartir al *Moodle*.
- 3.- Disseny i posterior descripció de la interacció infant- adult- àlbum il·lustrat que contemplava:

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

- Context on es desenvolupava la interacció.
- L'àlbum emprat.
- Infant o infants participants.
- Descripció de les activitats previstes i/o realitzades.
- Hipòtesis sobre la participació dels infants en la interacció.
- Distribució de rols entre els membres del grup (filmació, interacció, observació, etc.).

Aquest disseny es va discutir a classe i també es va compartir al *Moodle* específic.

4.- Activitat de síntesi: Es van presentar les experiències a l'aula i, a continuació, es va realitzar un debat per aprofundir en els aspectes didàctics de l'experiència d'acord amb els criteris de la pràctica reflexiva (Shön, 1983; Richards & Lockhart (1998); Esteve, 2004). Posteriorment, es va obrir un fòrum on els alumnes podien deixar constància dels punts forts que havien observat amb la realització del treball i dels aspectes que caldria millorar en possibles intervencions com a futurs docents. L'enllaç següent mostra les tasques realitzades pels alumnes: <http://mid.ub.edu/campusdll/>.¹

¹ Per accedir a l'enllaç cal fer servir l'opció d'accés com a Visitant.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

c) Resultats i conclusions

En línies generals l'experimentació dels recursos digitals per a la pràctica docent universitària ha provocat un gir en l'enfocament de les assignatures de DLL1 i DLL2 gràcies al rol de "professors-editors" que han tingut els alumnes en la plataforma Moodle.

L'alumnat de DL1 ha treballat la interculturalitat a partir de la cerca d'embarbussaments de diferents orígens culturals i la seva classificació. També ha millorat les competències en TIC en la proposta d'activitats dirigides a infants de centres d'educació infantil a partir de les plataformes didàctiques *JClic* <http://clic.xtec.cat/ca/jclic/howto.htm>.

L'alumnat de DL2 s'ha adonat de les potencialitats dels àlbums il·lustrats de fórmula fixa per ensenyar a llegir i a escriure. També s'ha posat en qüestió les experiències adquirides amb la interacció "infant-àlbum-adult". S'ha valorat les bones pràctiques i s'ha pres consciència dels aspectes a millorar com a futurs docents. La interactivitat, a més, ha permès aprofundir de manera crítica i constructiva en els aspectes didàctics de les experiències filmades.

Com a punt fort, cal destacar que els alumnes de les dues assignatures van demostrar, mitjançant uns qüestionaris², una diferència significativa entre els coneixements previs i els resultats en el tancament de l'experiència. Els qüestionaris passats contenien ítems sobre diversos aspectes de l'assignatura, alguns dels quals es referien a l'experiència d'interactivitat: "Beneficis per al neoelector del fet que li llegeixin en veu alta"; "Característiques dels textos per ensenyar a llegir", "Rondalles de fórmula fixa"; "Una rondalla de fórmula fixa acumulativa"; "Una rondalla de fórmula fixa enumerativa"; "Una rondalla de fórmula fixa encadenada".

² Per accedir al qüestionari de coneixements previs cal que cliqueu l'enllaç i fer servir l'accés com a visitant:

<http://mid.ub.edu/campusdll/mod/quiz/attempt.php?attempt=79>

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

El projecte ha representat un salt qualitatiu en la metodologia de les dues assignatures ja que els estudiants de mestre d'Educació Infantil han pogut adquirir les competències professionals d'un mediador en el camp de la didàctica de la llengua i la literatura.

Com a punt feble cal destacar l'excés de feina que ha comportat la realització d'aquestes tasques per a l'alumnat. Com a proposta de millora considerem que caldria definir millor les rúbriques que s'empraran per a recollir les dades que permetin avaluar i valorar el grau de satisfacció de l'alumnat.

En síntesi, considerem que els resultats obtinguts contribueixen a fomentar un canvi important en la formació de mestres, ja que s'ha apostat de forma explícita per un model interactiu en què l'alumnat ha pogut esdevenir protagonista del propi aprenentatge. També s'ha tingut en compte, a més a més dels principis d'una pedagogia interactiva (Aparici i Silva, 2012), una formació basada en la pràctica reflexiva (Shön, 1983; Richards y Lockhart, 1998; Esteve, 2004).

Pel que fa a la generalització de l'experiència, si bé el projecte s'ha circumscrit a la titulació de Grau d'Educació Infantil, els punts forts dels resultats obtinguts inclinen a preveure la transferibilitat en altres contextos d'aplicació com en l'alumnat de didàctica de la llengua i la literatura d'altres titulacions (Primària i/o Màsters).

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aparici, Roberto i Marco Silva (2012). "Pedagogía de la interactividad" a *Comunicar. Revista Científica de la Comunicación y Educación*: Comunicar 1134-3478.

Bassa i Martín, Ramón [et al.] (1991). *Llengua de pedaç: onomatopeies i embarbussaments: classificació i ús didàctic*. Mallorca : Moll.

Bullich, Eulàlia, i Mercè Maure (1996). *Manual del rondallaire*. Barcelona : La Magrana.
Esteve, Olga (2004): «La observación en el aula como base para la mejora de la práctica docente», a *Lagasabaster*, David y Juan Manuel Sierra (eds.). Barcelona: ICE- Horsori.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

Richards y Lockhart (1998). *Estrategias de reflexión sobre la enseñanza de idiomas*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New